
1- Jarige Post Academische Nascholing

Cursus 3. Traumaverwerking

1

Wij verbinden expertise van voortrekkers in de dagelijkse behandelpraktijk met academische inzichten. Vernieuwend, eclecticisch en multidisciplinair.

Centrum Late Effecten Vroegkinderlijke chronische Traumatisering (CELEVT)

Vorselaarstraat 30, 1066 NN Amsterdam E info@celevt.nl

T 020 – 364 26 39 W www.celevt.nl/trauma-academie.

Cursus 3. Traumaverwerking

Colofon

Uitgave, CELEVT april 2018

De publicatie is te downloaden op www.celevt.nl

© Copy

Alle rechten voorbehouden. Plaatsing op andere sites, veelvuldig op welke wijze dan ook kopiëren en/ of commercieel gebruik is niet toegestaan zonder uitdrukkelijke toestemming van CELEVT.

Inhoud

1. **De therapeutische relatie, emotieregulatie, re-enactments, overdracht en tegenoverdracht in de fase van traumaverwerking en Re-integratie. [dag 12]. Docent Dr. Nelleke J. Nicolai**, psychiater, psychotherapeut.

Datum: 15 februari 2019.

2. **Van globale traumaverwerkingstechnieken naar gerichte traumabehandeling bij cliënten met een Complexe Post Traumatische Stress Stoornis (CPTSS) met supervisiedag. Drs. Martijn Stöfse**l, klinisch psycholoog, psychotherapeut [dag 13 en 14].

Datum: Donderdag 7 maart en vrijdag 8 maart 2019.

3. **Van vermijden naar realiseren, behandeling van traumatische herinneringen bij cliënten met complexe Dissociatieve Stoornissen. Prof. Dr. Onno van der Hart**, psycholoog, psychotherapeut-in-ruste [dag 15].

Datum: Donderdag 4 april 2019

4. **Supervisiedag traumaverwerking bij cliënten met een Complexe Posttraumatische Stress Stoornis (CPTSS). Drs. Martijn Stöfse**l, klinisch psycholoog, psychotherapeut [dag 16].

Datum: Vrijdag 5 april 2019.

5. **Supervisiedag traumaverwerking en werken met dissociatieve delen van de persoonlijkheid bij cliënten met Dissociatieve Stoornissen. Drs. Renate Geuzinge**, gz-psycholoog, psychotherapeut [dag 18].

Datum: Vrijdag 17 mei 2019.

Introductie

Alle behandelfasen

Meestal wordt in opleidingen en de dagelijkse behandelpraktijk, de eerste behandelingsfase, stabilisatie en symptoomreductie benadrukt. De tweede fase, de behandeling van traumatische herinneringen, krijgt veel minder aandacht, terwijl de diagnostiek en de re-integratiefase nogal eens over het hoofd worden gezien. In deze 1-jarige Postacademische Nascholing wordt aan alle fasen aandacht besteed.

Meeromvattende behandeling

Vroegkinderlijke Chronische Traumatisering heeft ernstige gevolgen voor de persoonlijkheidsontwikkeling en gehechtheidsrelaties. De behandeling van de traumatiserende ervaringen is daarom een meeromvattende behandeling met een combinatie van cognitieve gedragstherapie en psychodynamische psychotherapie (en aanvullende therapieën). U krijgt een gedegen inzicht in methoden voor traumabehandeling, de indicaties en contra-indicaties. U krijgt zicht op de voorbereiding en inbedding van de traumabehandeling, de nazorg daarvan en hoe en wanneer terug te grijpen op methodes van stabilisatie en symptoomreductie. De verschillende stappen in de traumabehandeling worden op overzichtelijke wijze uiteengezet. U leert ook de actuele wetenschappelijke en klinische discussies over traumabehandeling kennen. In dit gedeelte van de opleiding wordt kennisoverdracht gevolgd door twee supervisedagen.

Therapeutische relatie

Eén van de belangrijkste aspecten van de fase 2 behandeling is hoe binnen de therapeutische samenwerking stagnaties, impasses en herhalende transactiepatronen kunnen worden opgespoord, doorbroken en omgebogen. En hoe de therapeutische samenwerking in te zetten als stabiliserende en integratieve factor in de fase van traumaverwerking.

Module 1.

De therapeutische relatie, emotieregulatie, re-enactments, overdracht en tegenoverdracht in de fase van traumaverwerking en Re-integratie. Dr. Nelleke J. Nicolai, psychiater, psychotherapeut

Introductie

De klassieke definitie van psychotherapie houdt in het vestigen en hanteren van de therapeutische relatie met als doel het opheffen van symptomen en psychische problemen. Uit onderzoek blijkt dat een goede werkrelatie voor een groot (30 %) percentage het slagen van de behandeling uitmaakt. Voor mensen die als kind getraumatiseerd door ouders of opvoeders zijn is dat bemoeilijkt door het feit dat hun vertrouwen is geschaad, hun gehechtheid aan anderen is beschadigd en hun gevoel van eigenwaarde en competentie laag is. Dat betekent dat het hanteren van de werkrelatie in alle fasen van de behandeling prioriteit verdient. In de derde cursus Traumaverwerking wordt het accent gelegd op herhalingspatronen. Juist het bespreken van of de blootstelling aan traumatische herinneringen kan veel herhalingspatronen activeren. De kans op enactments, herhalingsscenario's is groot als de therapeut er niet op bedacht is, welke techniek of interventie ook gebruikt wordt. Aandacht wordt besteed aan het herkennen van deze scenario's aan de hand van door de deelnemers vanaf het begin ingebracht casusmateriaal. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het moeilijke punt van rouwen om een pijnlijke jeugd en afscheid nemen als overgang naar de re-integratiefase.

Onderwerpen

- Relatiehantering
- Overdracht en tegenoverdracht in de fase van traumaverwerking.
- Agressie en woede.
- Afscheid nemen.
- Rouwen.

Leerdoelen

- Herkennen en kunnen hanteren van de meest voorkomende herhalingsscenario's in deze fase.
- Hanteren van projectieve identificatie, terugval, agressie en onvermogen te rouwen.
- De deelnemer kan overdracht en tegenoverdracht .in de eigen praktijk herkennen en hanteren.
- Kennis over de overdracht en tegenoverdracht en gehechtheidstijlen is bekend, getoetst en voldoende bevonden.
- De deelnemer kent valkuilen van vermijding, afhankelijkheid en schaamte.
- De deelnemer heeft inzicht en specialistische vaardigheden in het hanteren van de werkrelatie inde deze fase.
- De deelnemer kan een adequate werkalliantie opzetten en onderhouden en waar nodig herstellen.
- De deelnemer kan traumaverwerking in de fasegerichte traumabehandeling uitvoeren, evalueren en afsluiten.
- De deelnemer heeft in voldoende mate casuïstiek over ingebracht.

Literatuur voor cursisten

Boeken:

- van der Hart, O, Nijenhuis, E & Steele, K. (2013). Het belaagde Zelf, Amsterdam, Boom
- Stöf sel, M.(2017). Trauma en persoonlijkheidsproblematiek.

Deze worden bekend verondersteld maar niet expliciet besproken.

Literatuur:

- Allen, J.(2002).Traumatic Relationships and serious mental disorders, New York, Wiley, H.1, 2, 3. p.3-78.
- Steele, K. (2011). When the patient is abusive, ISSTDnews, 29, 1-4.
- Steele, K., van der Hart, O. & Nijenhuis, E.(2001). Dependency in the treatment of Complex PTSS and dissociative disorders. Journal of Trauma and Dissociation 2, 4,79-116.
- Nicolai, N.J. (2008). Overdracht en tegenoverdracht bij vroegkinderlijk trauma. Tijdschrift voor Psychotherapie, 34,431-450.

Werkvorm

Plenaire inleiding docent. Presentatie casuïstiek, rollenspel, in subgroepen en plenair.

Toetsing

Zie stabilisatiefase: een schriftelijk verslag van een behandeling met als focus de werkrelatie, de overdracht en tegenoverdracht en de gepleegde interventies.

Korte Bio

Nelleke Nicolai werkte tot 2012 als psychiater-psychotherapeut met vroeg getraumatiseerde patiënten. Sindsdien is zij in eigen praktijk supervisor, opleider en leertherapeut. Zij publiceerde naast vele artikelen over trauma, gender en gehechtheid: het "Handboek psychotherapie na seksueel misbruik (2006), samen met anderen "" Empathie: het geheime wapen van psychiater en psychotherapeuten (2015) en Emotieregulatie: de kunst van het evenwicht"(2016).

Module 2.

Van globale traumaverwerkingstechnieken naar gerichte traumabehandeling bij cliënten met een Complexe Post Traumatische Stressstoornis (CPTSS) met supervisedag. Drs. Martijn Stöfseel, klinisch psycholoog, psychotherapeut

Introductie

In deze module wordt aandacht besteed aan hoe globale verwerkingstechnieken, zoals getuigenis therapie en Narratieve Exposure Therapy en specifieke verwerkingstechnieken als traumagerichte cognitieve gedragstherapie, Imaginaire Rescripting, EMDR, schrijftherapie en cognitieve technieken bij complex trauma kunnen worden. De indicatiegebieden voor deze verschillende verwerkingstechnieken worden besproken. Er wordt uitgebreid geoefend met Imaginaire Exposure en Imaginaire Rescripting. Daarnaast komen ook schaamte en schuld, betekenisgeving, boosheid en agressie en negatief zelfbeeld aan bod.

In de supervisie dag brengen cursisten eigen materiaal in met betrekking tot hun ervaringen in het werken met stabilisatie en symptoomreductie-technieken bij cliënten met complexe posttraumatische stress klachten. De concrete invulling van de dag zal bepaald worden door de inbreng van het materiaal van de cursisten. Plenaire presentatie m.b.v. PowerPoint, bespreking concrete casuïstiek van cursisten (schriftelijk, video of gespeeld), oefenen in tweetallen. Inbreng, iedere cursist moet een inbreng hebben in de vorm van schriftelijke verslag van een Imaginaire Exposurebehandeling of een videopname. Schriftelijke verslagen dienen een week van tevoren te zijn opgestuurd aan de docent. Als huiswerk bekijken cursisten bij al hun lopende behandelingen welke fase 1 doelen nog te weinig aan bod zijn gekomen en betrekken deze in de volgende behandelplannen.

Onderwerpen

- Onderscheid globale en specifieke verwerkingstechnieken
- Kennis van narratieve technieken als getuigenistherapie en NET
- Wanneer is welke verwerkingstechniek geïndiceerd
- Imaginaire Exposure
- Imaginaire Rescripting
- Andere verwerkingstechnieken
- Verwerkingstechnieken bij complex trauma

Leerdoelen

- Kennis van en overzicht over de verschillende soorten verwerkingsinterventies.
- een indicatie kunnen stellen voor een verwerkingsinterventie.
- getuigenistherapieprotocol kunnen opstellen.
- Narrative Exposure Therapy procedure globaal kunnen toepassen.
- Imaginaire Exposure kunnen toepassen.
- Imaginaire Rescripting kunnen toepassen.
- Een plan kunnen opstellen voor het verwerken van complexe problematiek.
- Kennis van andere verwerkingstechnieken, zoals imaginatietechnieken en schrijftherapie.
- Kennis van complicaties bij het toepassen van verwerkingstechnieken.

Literatuur voor cursisten

Stöf sel & Mooren (2010); Complex trauma; Amsterdam Bohn Stafleu van Lochum (aan te schaffen)

Stöf sel & Mooren (2017); Trauma en persoonlijkheidsproblematiek; Amsterdam Bohn Stafleu van Lochum (aan te schaffen)

Voorafgaand aan de cursus krijgen cursisten een indicatie welke hoofdstukken uit deze boeken te lezen.

Voorafgaand aan de cursus krijgen deelnemers enkele digitale artikelen toegezonden.

Werkvorm

Plenaire presentatie m.b.v. PowerPoint, demonstratie door docent, oefenen in subgroepen, plenaire discussie.

Toetsing

Oefenen met besproken en geoefende technieken en daarvan een schriftelijk verslag inleveren.

Huiswerk

Oefen met Imaginaire Exposure op een cliënt en maak daarvan schriftelijk verslag. Geef daarbij aan wat er goed ging en wat er beter zou kunnen.

Supervisedag traumaverwerkingstechnieken naar gerichte traumabehandeling bij cliënten met een Complexe Post Traumatische Stressstoornis (CPTSS) met supervisedag. Drs. Martijn Stöfse, klinisch psycholoog, psychotherapeut

Introductie

In de supervisedag brengen cursisten eigen materiaal in met betrekking tot hun ervaringen in het werken met traumaverwerkingstechnieken bij cliënten met complexe posttraumatische stress klachten. De concrete invulling van de dag zal bepaald worden door de inbreng van het

materiaal van de cursisten. (voorwaarde is dus dat cursisten in de gelegenheid geweest moeten kunnen zijn om te hebben kunnen oefenen met verwerkingstechnieken).

Werkvorm

Plenaire presentatie m.b.v. PowerPoint, bespreking concrete casuïstiek van cursisten (schriftelijk, video of gespeeld), oefenen in tweetallen

Toetsing

Inbreng, iedere cursist moet een inbreng hebben in de vorm van schriftelijke verslag van een Imaginaire Exposurebehandeling of een videopname. Schriftelijke verslagen dienen een week van tevoren te zijn opgestuurd aan de docent.

12

Huiswerk

Cursisten bekijken bij al hun lopende behandelingen welke fase 2 doelen nog te weinig aan bod zijn gekomen en betrekken deze in de volgende behandelplannen.

Korte Bio

Martijn Stöfseel is klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij werkt momenteel in een eigen psychotherapie- en onderwijspraktijk in Lunteren. Daarvóór heeft hij gewerkt met ernstig

getraumatiseerde cliënten in het -in de behandeling van oorlogstraumata gespecialiseerde- Sinai Centrum en in de verslavingskliniek van het Leger des Heils. Hij schreef 'Complex trauma' (2010) en 'Trauma en persoonlijkheidsproblematiek' (2017). Hij is supervisor en leertherapeut van de VGCT en de NVP, senior-schematherapeut, lid van de NtVP en EMDR-practitioner.

Module 3.

Van vermijden naar realiseren, behandeling van traumatische herinneringen bij cliënten met een complexe Dissociatieve Stoornis met supervisiedag. Prof. Dr. Onno van der Hart, psycholoog, psychotherapeut-in-ruste. Met supervisiedag, Drs. Renate Geuzinge, gz-psycholoog.

Introductie

De dissociatieve problematiek van mensen met een geschiedenis van vroegkinderlijke chronische traumatisering is geworteld in deze traumatisering. Indien de traumatische herinneringen van cliënten met complexe dissociatieve stoornissen niet geïntegreerd worden, blijven zij kwetsbaar voor de reactivatie van deze traumatische herinneringen door zogenoemde triggers. Binnen fasegerichte behandeling gaat het evenwel om een enorme opgave, waarvoor (1) de voorbereidingen essentieel zijn, (2) de therapeutische relatie voldoende veiligheid biedt, (3) de indicatie positief is, en (4) de successieve confrontatie met deelherinneringen het integratief vermogen van de cliënt niet te boven gaat.

Om dit werk goed te doen is het ook nodig om de aard van traumatische herinneringen te begrijpen. Het gaat om herhalingen van de mentale en fysieke handelingen die de cliënt tijdens de traumatische gebeurtenis(sen) heeft uitgevoerd en die hij of zij niet tot een einde heeft weten te brengen. Wat ook de specifieke therapeutische techniek is, het doel is de cliënt bij te staan deze eindeloze herhalingen wel tot een einde te brengen, tot het realiseren van deze ervaringen, tot hun transformatie tot narratieve autobiografische herinneringen.

Onderwerpen

- De trauma-gegenereerde dissociatie van de persoonlijkheid in twee prototypen van delen van de persoonlijkheid: ogenschijnlijk normale delen van de persoonlijkheid (ANPs), die functioneren in het dagelijks leven en daartoe fobisch zijn van ondermeer de traumatische herinneringen, en emotionele delen van de persoonlijkheid (EPs), die de traumatische herinneringen bewaren en daarin gereactiveerd kunnen worden—delen die verkeren in trauma-tijd.
- De aard van traumatische herinneringen, als tegengesteld aan narratieve, autobiografische herinneringen.
- Binnen het kader van faserichte traumabehandeling, het doel van de integratie van traumatische herinneringen en het onderscheid van twee niveaus van integratie: synthese en realisatie (met de componenten personificatie en presentificatie).
- De voorbereiding op de integratie van traumatische herinneringen binnen fasegerichte behandeling, met daarbij het bevorderen van de nodige samenwerking tussen dissociatieve delen en het gebruik van imaginatietechnieken ten behoeve van containment.
- De procedure van de integratie van traumatische herinneringen zelf en diverse variaties hierin. Met een extra accent op het bevorderen van veiligheid voor, tijdens en na de betreffende zittingen, en het nagaan welk percentage van de betreffende traumatische herinnering al gedeeld is en het imaginair “opbergen” van hetgeen de of een volgende keer aan bod moet komen.

leerdoelen

- Basiskennis van de deelnemer over de aard van trauma-gegenereerde dissociatie van de persoonlijkheid is bekend, getoetst en voldoende bevonden;
- De deelnemer kent de aard van traumatische herinneringen bij cliënten met complexe dissociatieve stoornissen;

- De deelnemer kent de noodzakelijk voorbereidingen voor de behandeling van traumatische herinneringen, inclusief toegenomen samenwerking tussen dissociatieve delen en de toepassing van op imaginatie gebaseerde technieken voor "containment";
- De deelnemer kent de (contra-)indicaties voor de behandeling van traumatische herinneringen;
- De deelnemer heeft inzicht en specialistische vaardigheden met betrekking tot de integratie van traumatische herinneringen bij cliënten met complexe dissociatieve stoornissen in het kader van fasegerichte traumabehandeling;
- De deelnemer heeft inzicht in de mogelijkheden van de integratie van traumatische herinneringen te "fractioneren," dat wil zeggen, in stukjes en beetjes aan bod te laten komen, zodat dit het integratieve vermogen van de cliënt niet te boven gaat.

Literatuur voor cursisten

Onno van der Hart, Ellert Nijenhuis en Kathy Steele (2010). *Het belaagde zelf: Structurele dissociatie en de behandeling van chronische traumatisering*. Amsterdam: Boom. (In het bijzonder hoofdstuk 16, Fase 2-behandeling: Het overwinnen van de fobie voor traumatische herinneringen; Inleiding; hoofdstuk 1, Structurele dissociatie van de persoonlijkheid; Hoofdstuk 123-15: over Fase 1-behandeling.)

Voorafgaand aan de cursus krijgen cursisten een indicatie welke hoofdstukken uit deze boeken te lezen.

Voorafgaand aan de cursus krijgen deelnemers enkele digitale artikelen toegezonden.

Werkvorm

Kennisoverdracht in mini-colleges; beschrijvingen van therapeutische principes; videopresentaties door de docent; demonstraties in rollenspel; oefeningen, w.o. rollenspel, in subgroepen; in beperkte mate eventuele case-consultaties.

Toetsing

- Vormen van toetsing: het door de deelnemers invullen van een quiz met op deze Module toegespitste multiple choice vragen;
- Invulling vindt plaats per onderdeel in de loop van de Modules.

Korte Bio

Onno van der Hart is psycholoog/psychotherapeut in ruste, Amstelveen, en emeritus hoogleraar psychopathologie van chronische traumatisering, Universiteit Utrecht. Hij is president geweest van de International Society for Traumatic Stress Studies. Door de International Society for the Study of Trauma and Dissociation heeft hij voor zijn werk verschillende malen een Award gekregen. Met Suzette Boon en Kathy Steele is hij co-auteur

van de volgende boeken: *Treating trauma-related dissociation: A practical, integrative approach* (2017; Nederlandse vertaling in voorbereiding); en *Omgaan met trauma-gerelateerde dissociatie: Vaardigheidstraining voor patiënten en hun therapeuten* (2012); Met Ellert Nijenhuis en Kathy Steele schreef hij, *Het belaagde zelf: Structurele dissociatie en de behandeling van chronische traumatisering* (2010). Zijn website is: www.onnovdhart.nl

Supervisiedag traumaverwerking en werken met dissociatieve delen van de persoonlijkheid bij cliënten met Dissociatieve Stoornissen. Drs. Renate Geuzinge, gz-psycholoog, psychotherapeut

Introductie

In de supervisiedag brengen cursisten eigen materiaal in met betrekking tot hun ervaringen in het werken met traumaverwerking en werken met dissociatieve delen van de persoonlijkheid bij cliënten met Dissociatieve Stoornissen. De concrete invulling van de dag zal bepaald worden door de inbreng van het materiaal van de cursisten. (voorwaarde is dus dat cursisten in de gelegenheid geweest moeten kunnen zijn om te hebben kunnen oefenen met verwerkingstechnieken).

Werkvorm

Plenaire presentatie m.b.v. PowerPoint, bespreking concrete casuïstiek van cursisten (schriftelijk, video of gespeeld), oefenen in tweetallen

Toetsing

Inbreng, iedere cursist moet een inbreng hebben in de vorm van schriftelijke verslag van traumaverwerking en werken met dissociatieve delen van de persoonlijkheid of een videopname. Schriftelijke verslagen dienen een week van tevoren te zijn opgestuurd aan de docent.

Huiswerk

Cursisten bekijken bij al hun lopende behandelingen welke fase 2 doelen nog te weinig aanbod zijn gekomen en betrekken deze in de volgende behandelplannen.

Korte Bio

Renate Geuzinge is BIG geregistreerd gz-psycholoog/psychotherapeut gespecialiseerd in vroegkinderlijke chronische traumatisering. Ze is supervisor en opleider voor de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie (NVP) en de Vereniging voor Persoonsgerichte experiëntiële Psychotherapie (VPeP) en werkte jaren lang bij Top Referent Traumacentrum (TRTC) van GGZ Drenthe. Ze is tevens oprichter en docent van het Instituut voor Interpersoonlijke Neurobiologie (IPNB), promovendus aan de Universiteit voor Humanistiek en redacteur voor het Tijdschrift voor Experiëntiële Psychotherapie (tPeP). Verschillende publicaties zijn genoemd op haar LinkedIn-profiel.

